

Kulturdepartementet

Oslo, 29. februar 2024

INNSPILL TIL STATSBUDDSJETT FOR 2025

Norske Billedkunstnere (NBK), Norske Kunsthåndverkere (NK), Forbundet Frie Fotografer (FFF) og Samisk Kunstnerforbund – Sámi Dáiddačehpiid Searvi (SDS) samarbeider for å bedre vilkårene for visuelle kunstnere i Norge.

I statsbudsjettet for 2024 ga regjeringen 15 ekstra millioner øremerket honorar og vederlag til kunstnere. Dette er en etterlengtet bevilgning som bekrefter at regjeringen har lyttet til våre innspill og tatt det første skrittet på veien til en bærekraftig utstillingsøkonomi.

Bevilgningen er i tråd med Meld. St 22 (2022–23) *Kunstnarkår*, som inneholder gode beskrivelser av utfordringer på det visuelle kunstfeltet. Meldingen understreker sammenhengen mellom styrket institusjonsøkonomi, gode arbeidsvilkår for kunstnere og tilgjengeligheten av samtidskunst for folk i hele landet. *Kunstnarkår* varsler også en reforhandling av avtalen om utstillingsvederlag, som vi ser fram til.

Vi har store forventninger til videre tiltak som kan bedre rammevilkårene for de visuelle kunstnerne som er innholdsleverandører til institusjonene. Som representanter for om lag 4400 kunstnere i det visuelle feltet har vi følgende tre hovedprioriteringer til tiltak for budsjettåret 2025:

1. Øremerkede midler til utstillingshonorar (Kap. 337, post 71) økes med 23 mill. Økningen er ledd i en opptrapping til en varig og forpliktende avtale om honorar til alle utstillere ved statlig finansierte visningssteder.

2. Økning av «regionale prosjektmidler visuell kunst» med 15 mill. Dette er en søkbar ordning som stimulerer utstillingsaktivitet i hele landet, administrert av Kunstsentrene i Norge (KIN).

3. Regional satsning i form av øremerkede midler til innkjøp av norsk og samisk samtidskunst ved kunstmuseene i hele landet: 2 mill. til 18 museer, til sammen 36 mill.

Vi støtter Kulturrådets budsjettinnspill og ber om at Norsk kulturfond styrkes med 71 mill. til visuell kunst. Vi støtter også Statens kunstnerstipend sitt budsjettinnspill om nye stipendhjemler i 2025, og en økning på minst 132 nye hjemler innen 2028. Hjemler til kunstnergrupper med lav medianinntekt må prioriteres. Indeksregulering av arbeidsstipend lik lønnsveksten i staten er fortsatt nødvendig for å forhindre at stipendene devalueres over tid.

Vi ber om å få et møte med politisk ledelse i anledning innspillet.

På vegne av kunstnerorganisasjonene for visuelle kunstnere,

Geir Egil Bergjord
Styreleder Norske Billedkunstnere

Siri Skjerve
Styreleder Norske Kunsthåndverkere

Thale Fastvold
Styreleder Forbundet Frie Fotografer

Lene E. Westerås
Styreleder Sámi Dáiddačehpiid Searvi

Kunsten skal kunne utøves på bakgrunn av talent og vilje, fremfor sosial og økonomisk bakgrunn. Forutsigbar økonomi og gode rammevilkår er en forutsetning for mangfoldig rekruttering til kunstneryrket og ytringsfrihet. Gode rammevilkår vil profesjonalisere feltet og bidra til å utvikle kunstnerskap som kan hevde seg internasjonalt.

UTSTILLINGSØKONOMI

Budsjettproposisjonen for 2024 slår fast at visningsstedene «trenger styrket økonomi for å oppfylle sine forpliktelser [overfor kunstnere]». Dette er nødvendig for å få på plass en forsvarlig utstillingsøkonomi, og helt i tråd med våre tidligere innspill. I stortingsmeldingen *Kunstnarkår* understrekes det at vederlag, honorar og andre tiltak som styrker utstillingsøkonomien «må sjåast i samanheng».

Kunstnarkår bekrefter også at kunstnerne i det visuelle kunstfeltet fortsatt har markant lavere inntekt enn øvrige kunstnergrupper, og at gruppen er den med lavest inntekt fra kunstnerisk arbeid. En sentral årsak til lave inntekter er at kunstnerne ikke mottar tilstrekkelig økonomisk kompensasjon for det arbeidet de utfører i forbindelse med utstillinger. Utstillingene kunstnerne skaper gir opplevelser til publikum og inntekter til institusjonene, men i dag er situasjonen at kunstnere ofte legger ned gratis arbeidstimer når de stiller ut ved statlig finansierte visningssteder. I tillegg bærer kunstneren – i de fleste tilfeller – den økonomiske risikoen ved å være ansvarlig for produksjonskostnadene, som ofte er svært høye. Det betyr at kunstnere risikerer å tape penger når de inngår en avtale om utstillingsplass ved institusjoner som mottar statlige driftsmidler.

Kunstnarkår omtaler kunstnerne som arbeidsfolk og anerkjenner at kunstnerne skal ha rimelig betaling for sitt arbeid. Vårt forslag om en forpliktende avtale om utstillingshonorar vil gjøre slutt på ukulturen med gratisarbeid. En forpliktende avtale vil avklare rammer og regulere forholdet mellom institusjon og den enkelte utstillere, noe som ikke er tilfelle i dag. En varig styrking av utstillingsøkonomien vil ha stor betydning for både institusjoner og utstillere, samt utstillingsprogrammene som presenteres for publikum.

UTSTILLINGSHONORAR

Tiltak: Styrke øremerkede midler til utstillingshonorar for 2025 med 23 mill., slik at samlet bevilgning blir 44 mill. (Kap. 337 Kompensasjons- og vederlagsordninger, post 71).

Styrkingen vil være ledd i en opptrapping til en varig og forpliktende avtale om honorar for alle landets 53 visningssteder med statlig driftsstøtte av varig karakter, som sikrer at alle utstillere får honorar.

Ekstrabevilgningen på 15 millioner i budsjettet for 2024 øremerket honorar og vederlag er et første skritt på veien til en forsvarlig utstillingsøkonomi. Beløpet er imidlertid langt fra nok til å sikre kunstnere rimelig betalt. For å unngå fortsatt underfinansiering ber vi om at regjeringen trapper opp bevilgningen med 23 mill. i 2025, og tilsvarende beløp i 2026 og 2027. Visningsstedene må pålegges å betale honorar til utstillende kunstnere.

Vårt forslag til opptrappingsplan er basert på en kartlegging av omfanget av samtidskunstutstillinger ved de statlige visningsstedene. Forslaget vil sette institusjonene i stand til å betale honorar på et anstendig nivå. I *Kunstnarkår* understreker regjeringen at «(...) rammeverk for honorering og vederlag kan avlaste kvar enkelt kunstnar og gjere det enklare å stille krav i forhandlingssituasjonar», og at slike avtaler er ønskelige «fordi dei sikrar arbeidstakarar rimeleg lønns- og arbeidsvilkår». En rammeavtale og friske midler vil oppfylle denne målsettingen.

Forslag til treårig opptrapping av bevilgning øremerket utstillingshonorar for 53 museer/visningssteder:

Treårig opptrapping utstillingshonorar for 53 visn.steder	2025	2026	2027
Styrking	+ 23 mill.	+ 23 mill.	+ 22 mill.
Totalt bevilget kap. 337, post 71	44 mill.	67 mill.	89 mill.

UTSTILLINGSVEDERLAGET

Utstillingsvederlag finansieres gjennom driftsstøtten til institusjonene. For at utstillingsøkonomien reelt skal bli styrket for kunstnerne, og unngå at kunstnerne fortsatt blir salderingsposten, er det nødvendig at utstillingsvederlaget fortsatt budsjetteres over institusjonenes ordinære driftsbudsjett, og at friske midler som bevilges øremerkes honorar.

REFORHANDLING AV UTSTILLINGSVEDERLAGSAVTALEN

I følge punkt 11.4 i *Kunstnarkår* vil regjeringen reforhandle avtalen om utstillingsvederlag. Avtalen, som skal sikre kompensasjon for utstilte kunstverk i kunstnerens eie, er en grunnpilar i utstillingsøkonomien. Som avtalepart ser vi fram til å reforhandle en modernisert avtale med staten, som tar høyde for vår tids utstillingspraksis og kunstuttrykk, og som er forutsigbar for begge parter.

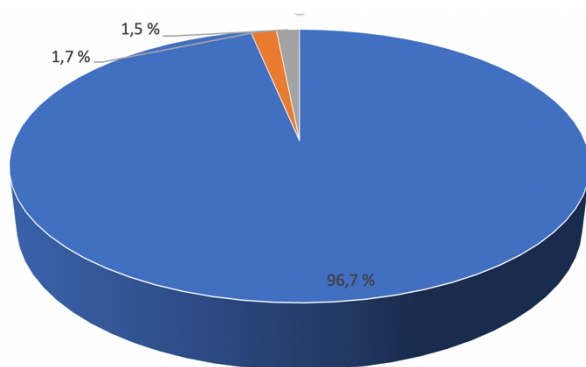
RAMMEAVTALE FOR UTSTILLINGER VED INSTITUSJONER SOM MOTTAR STATLIG DRIFTSSTØTTE AV VARIG KARAKTER

Det visuelle kunstfeltet er det minst regulerte av kunstfeltene, som bekreftes i *Kunstnarkår*, og billedkunstnerne kunsthåndverkerne og fotografer er gruppene med lavest inntekter fra kunstnerisk arbeid. I våre innspill til stortingsmeldingen tar vi til orde for å fremforhandle en rammeavtale med staten som sikrer kunstnere rimelig betaling når de stiller ut ved statlig finansierte visningssteder. Rammeavtalen bør bl.a. omhandle honorar for kunstnerens arbeid knyttet til utstillingen, utstillingsvederlag som kompensasjon for utlån av egne verk og ansvar for produksjonskostnader. En rammeavtale vil også være i tråd med å se honorar og vederlag i sammenheng, slik det er formulert i *Kunstnarkår*.

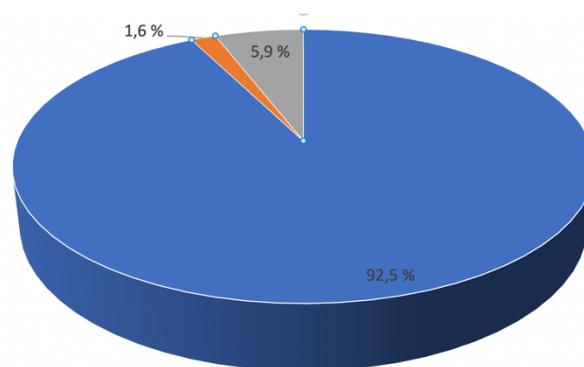
KUNSTNERNES ANDEL AV INSTITUSJONSØKONOMIEN

Vi har laget en oppdatert visuell fremstilling av kunstnernes andel av den samlede statlige driftsstøtten til institusjoner som stiller ut samtidskunst.

Diagrammene viser kunstnernes andel av bevilgningen til 53 statlig støttede museer/visningssteder. Diagrammet til venstre viser dagens situasjon, og det til høyre viser fordelingen om våre krav innfris. De viser at kunstnernes andel av den samlede institusjonsøkonomien i dag er på kun 3,2 % (opp 1,1 % grunnet ekstra bevilgning til utstillingshonorar på 15 mill.). Med fullført opptrapping av utstillingshonoraret, blir kunstnernes andel i 2027 om lag 7,5 %.

Anslag statlig driftstilskudd til 53 museer/visn.steder 2024 ca. 1344 mill. (kilde tild.lister 2024)
Anslag utbetalt utstillingsvederlag til kunstnere 2022: ca. 23,9 mill. (kilde Kunst i tall 2022)
Bevilgning til utstillingshonorar fra Kulturdepartementet: 21,4 mill. (kilde statsbudsjett 2024)

Anslag prosentvis fordeling etter fullført opptrapping av utstillingshonorar i 2027.

REGIONALE PROSJEKTMIDLER VISUELL KUNST

Tiltak: Styrke «regionale prosjektmidler visuell kunst» med 15 mill. (fra 5,1 til 20,1 mill.) (Kap. 320, post 74).

Dette er en søkbar ordning for kunstnere med avtale om utstillingsplass. Ordningen administreres av Kunstsentrene i Norge (KiN) og stimulerer til aktivitet i hele landet.

En vesentlig del av utstillingsvirksomheten til norske kunstnere foregår på mindre og mellomstore arenaer uten statlig driftsstøtte. For kunstnere som stiller ut på disse visningsstedene er «regionale prosjektmidler visuell kunst» en viktig kilde til finansiering.

Ordningen er søkbar og administreres av KiN. Det er en stor økning i antall søknader. KiN oppgir at i 2023 ble 384 søknader behandlet i de fem regionale innstillingskomiteene, hvorav 109 fikk tildelt prosjektmidler. Ifølge KiN var samlet søknadssum i 2023 på om lag 25 mill., mens beløpet KiN mottok fra Kulturdepartementet til fordeling, var på snau 5,1 mill.

På statsbudsjettet for 2024 ble det bevilget 600 000 kroner til KiN, en styrking og anerkjennelse av deres arbeid med regionale prosjektmidler for visuell kunst. En økning på 15 millioner i prosjektmidler vil være et treffsikkert tiltak for å gi profesjonelle kunstnere bedre vilkår i arbeidet med utstillinger, samt heve kvaliteten og styrke profesjonaliteten i offentlig visning av kunst i hele landet.

Majoriteten av de visuelle kunstnerne er selvstendig næringsdrivende, og som utstillingsprodusenter er de også oppdragsgivere. Slik får prosjektmidlene ringvirkninger for utstyrsleverandører, materialprodusenter og tjenestetilbydere i mange lokalsamfunn.

INNKJØP AV NORSK OG SAMISK SAMTIDSKUNST

Tiltak: 2 mill. i tilskudd til hvert av alle landets 18 kunstmuseum, øremerket innkjøp av norsk og samisk samtidskunst, til sammen 36 mill. (Kap. 328, post 70)

Innkjøpsmidler er et tiltak som styrker kunstfeltet i hele landet, samtidig som det kommer publikum og fellesskapet til gode. Innkjøpte verk vil formidle vår samtid til framtidige generasjoner.

Norske museers midler til innkjøp av verk fra nålevende norske kunstnere må styrkes. Nasjonale og regionale kunstmuseer har i en årrekke hatt svært lave innkjøpsbudsjetter. I en rapport utført på oppdrag av Norsk kulturråd i 2019 ble situasjonen beskrevet som en «innkjøpskrise» (*Å samla kunst*, Jorunn Veiteberg, 2019).

I 2020 og 2021 ble det bevilget til sammen 90 mill. øremerket innkjøp av norsk og samisk samtidskunst i de norske kunstmuseene, som et stimuleringsiltak under pandemien. Tiltaket styrket økosystemet i hele det visuelle kunstfeltet – fra den skapende kunstneren til gallerier og regionale museer – og ga befolkningen over hele landet tilgang til et mangfold av verk fra kunstnere i hele Norge og Sápmi.

Denne suksessoppskriften er for god til å legges i en skuff. Den må videreføres! Museenes samlinger skal gjenspeile vår tids kunstneriske praksiser, og de offentlige samlingene bør kjennetegnes av en bred representasjon, samt et mangfold av kunstneriske uttrykk. Regjeringen foreslår i *Kunstnarkår* å «stimulere til samlingsutvikling og innkjøp av samisk kunst». Ambisjonen bør utvides til å gjelde samtidskunst generelt og konkretiseres med en bevilgning på statsbudsjettet for 2025.

Norges 18 offentlig støttede kunstmuseer/-samlinger: Lillehammer Kunstmuseum Henie Onstad Kunstsenter Drammens Museum for kunst og kulturhistorie Preus museum Haugar Kunstmuseum Telemark Kunstmuseum Sørlandets Kunstmuseum Haugalandmuseet – Haugesund billedgalleri Stavanger kunstmuseum	Kode Kunstmuseer og komponisthjem Sogn og Fjordane Kunstmuseum Kunstmuseet KUBE Trondheim kunstmuseum Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum Kunstmuseet NordTrøndelag Nordnorsk Kunstmuseum RiddoDuottarMuseat ved Sametinget Nasjonalnuseet
---	---

NORSK KULTURFOND – STYRKING AV VISUELL KUNST

Vi støtter Kulturrådets budsjettinnspill og ber om at Norsk kulturfond styrkes med 71 mill. til visuell kunst (Kap. 320 Norsk kulturråd, post 55).

Av punkt 4.6 i *Kunstnarkår* går det fram at regjeringa vil sikre at Norsk kulturfond har «ei føreseieleleg finansiering». I budsjettsøknaden for 2025 peker Kulturrådet på at de økonomiske rammene er preget av et betydelig etterslep gjennom mange år, samtidig som den kunstneriske aktiviteten i hele landet har økt. Konsekvensen er at fagområdet visuell kunst har hatt en realnedgang de siste årene.

Tildelingsprosenten i fondets prosjektstøtteordning er svært lav i forhold til omsøkt beløp. Ifølge tall fra Kulturdirektoratet ble 45 % av søknadene i 2022 innvilget, men kun med 17 % av det samlede søknadsbeløpet. Stadig flere kunstnere i det visuelle kunstfeltet arbeider på et kostnads- og omfangsnivå som går utover rammene for den eksisterende prosjektstøtteordningen. Dette fører til at prosjektene avkortes, og at kunstnerne eget honorar blir salderingsposten.

Å styrke arrangørstøtteordningen bidrar til å bedre inntekts- og utstillingsvilkårene for kunstnerne, og ikke minst gi et bedre tilbud til publikum.

Det er nødvendig å styrke produksjonsleddet i det visuelle kunstfeltet. Fellesverkstedene for kunstproduksjon er arenaer for deling av kostbart utstyr, plasskrevende produksjon og kompetanse. Denne delen av infrastrukturen faller utenfor eksisterende støtteordninger. Kulturrådets arrangørstøtteordning er per i dag den støttfunksjonen som svarer nærmest til formålet, men innebærer for stor risiko for fellesverkstedene, da den er basert på 1–3 års perspektiv med fokus på nystarter. Det er behov for en støtteordning som styrker og viderefører drift av etablerte fellesverksteder.

Vi forventer at Kulturfondet styrkes med særlig vekt på den visuelle kunsten. Vi støtter Kulturrådets budsjettinnspill om 33 millioner i økt arrangørstøtte og 38 millioner i økt prosjektstøtte.

Hovedfordelingen for Norsk kulturfond 2022 viser at kun 8,5 % er avsatt til visuell kunst. Til sammenligning utgjør musikk 41,6 %, scenekunst 18,3 % og litteratur 20,4 %. I tillegg har de mindre, tverrfaglige områdene/ allmenne kulturformål 6,7 %, tidsskrift 3,0 % og kulturvern 1,5 %. (kilde statsbudsjett 2024, vår prosentberegning)

FLERE STATLIGE STIPENDER TIL VISUELLE KUNSTNERE

Våre organisasjoner støtter Statens kunstnerstipend sitt budsjettinnspill. Hjemler til kunstnergrupper med lav medianinntekt fra kunstnerisk arbeid må prioriteres.

Kunstnerstipendene er et treffsikkert og bærekraftig tiltak for bedre kunstnerøkonomi. De går direkte til kunstnerne, sikrer økonomisk stabilitet og tid til kunst som hovedbeskjeftigelse. De er nødvendige for bred rekruttering basert på talent, og muliggjør mangfold og et uavhengig kulturliv. Behovet særlig for flerårige stipender som sikrer forutsigbar inntekt for kunstnere, er enormt.

I *Kunstnarkår* bekrefter regjeringen at de ønsker en fortsatt opptrapping av ordningen og å utvide aldersgrensen på de statlige stipendene. Vi applauderer disse målsetningene og støtter budsjettkravet fra Statens kunstnerstipend om nye stipendhjemler i 2025, og en økning på minst 132 nye hjemler innen 2028.

SIKRE LØNNSVEKST FOR STATENS KUNSTNERSTIPEND

Tiltak: Stipendbeløpet for 2025 oppjusteres i tråd med rammen for siste lønnsoppgjør i staten.

De siste årene er det etablert et standardnivå for stipendene på omtrent 50 % av en heltids gjennomsnittsinntekt i Norge (jf. SSB sin statistikk). Regjeringen fortjener honnør for å øke størrelsen på arbeidsstipender i tråd med lønnsveksten, med en økning på 6,4 %. Dette retter i tillegg opp for den avkortede reguleringen i 2023-budsjettet. Stipendene står i fare for å devalueres over tid uten en årlig justering av stipendene. Vi ber derfor regjeringen om å fortsatt indeksregulere arbeidsstipend, langvarige stipend og garantiinntekter i tråd med rammen for lønnsoppjøret i staten.

STØTTE TIL KUNSTNERE SOM STILLER UT INTERNASJONALT

Som det står i *Kunstnarkår* 7.4 er det viktigste bidraget Kulturdepartementet gir til internasjonalt samarbeid «å sørge for ein solid infrastruktur for utvikling av kunst- og kulturfeltet i Noreg.» Internasjonal aktivitet kan gi kunstnere fra Norge tilgang til et større publikum og et større marked, og gjennom dette også mulighet til større inntekter. Og som det står i meldingens punkt 7.2 kan kulturell og kreativ sektor «slik sett òg vere viktige drivarar for andre samfunnsområde og kan bidra til å fremje både utanrikspolitiske og næringspolitiske mål».

Mangelen på søkbare prosjektmidler til utstillinger i utlandet er blitt en større utfordring i takt med at norske kunstnere i økende grad inviteres til å stille ut på internasjonale arenaer. Det er et stort behov for produksjonsstøtte for kunstnerne som satser internasjonalt.

Vi støtter Office of Contemporary Art Norway (OCA) og Norwegian Crafts (NC) sine innspill gjennom Norwegian Arts Abroad (NAA), om økt støtte til søknadsbasert tilskudd til produksjonsstøtte, samt utvidelse og etablering av flere internasjonale residency-ordninger.